

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 września 2018 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: SSA Jerzy Skorupka (spr.)

Sędziowie: SSA Cezariusz Baćkowski

SSO del. do SA Andrzej Tekieli

Protokolant: Joanna Klisiewicz-Hałaj

przy udziale: Prokuratora Prokuratury Regionalnej we Wrocławiu Dariusza Szyperskiego

po rozpoznaniu w dniu 13 września 2018 r.

sprawy M. K. (1)

oskarżonego o przestępstwo

z art. 284 § 2 kk w związku z art. 294 § 1 kk

z powodu apelacji wniesionej przez oskarżonego

od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu

z dnia 14 marca 2018 r. sygn. akt III K 351/16

**I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że uniewinnia M. K. (1)
od popełnienia czynu przypisanego mu w punkcie I części rozstrzygającej;**

II. określa, że koszty procesu za obie instancje w zaskarżonej części ponosi Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy we Wrocławiu wyrokiem z dnia 14.03.2018 r., III K 351/16 uznał M. K. (1) za winnego popełnienia przestępstwa z art. 286§1 KK w zw. z art. 294§1 KK i za to na podstawie art. 286§1 KK w zw. z art. 294§1 KK wymierzył mu karę 2 lat pozbawienia wolności, warunkowo zawieszając wykonanie tej kary na okres 4 lat próby. Ponadto, sąd uniewinnił M. K. (1) od popełnienia przestępstwa z art. 207§1 KK, a także zasądził na podstawie art. 46§1 KK na rzecz M. K. (2) kwotę 233.406 zł i rozstrzygnął o kosztach postępowania.

Wymieniony wyrok zaskarżyła w części dotyczącej punktu I, a więc skazania za przestępstwo z art. 286§1 KK w zw. z art. 294§1 KK obrończyni z wyboru oskarżonego adw. I. D., zarzucając wyrokowi:

I. obrazę przepisów postępowania, która miała wpływ na treść orzeczenia, tj.:

1. art. 7 KPK, art. 410 KPK w zw. z art. 2§2 KPK polegającą na mało wnikliwej i wybiórczej ocenie materiału dowodowego, co doprowadziło do nieprawidłowych ustaleń faktycznych, w tym brak rozważenia wszystkich ujawnionych w toku sprawy okoliczności, w szczególności przemawiających na korzyść oskarżonego, w tym zeznań T. K. i R. O. oraz wyjaśnień oskarżonego i danie wiary pokrzywdzonej bez ich konfrontacji z innymi dowodami,

2. art. 7 KPK w zw. z art. 9§2 KPK i w zw. z art. 167 KPK, poprzez nieprzeprowadzenie dowodów zawnioskowanych przez obronę, tj. oględzin nieruchomości przy ul. (...) w M., na okoliczność zakresu prac budowlanych i remontów oraz czasu ich przeprowadzenia, a także dowodów z akt sprawy Prokuratury Rejonowej w Środzie Śląskiej w sprawie niekorzystnego działania osób trzecich na osobę M. K. (2) oraz w sprawie doprowadzenia (...) w M. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem przez M. M. z tytułu pobierania nienależnego zasiłku pielęgnacyjnego za opiekę nad M. K. (2) (1 Ds. 294.2017, a wcześniej 1 Ds. 526.2016), na okoliczność, że M. K. (2) jest szczególnie podatna na sugestie i wpływy osób trzecich,

3. art. 92 KPK z w. z art. 7 KPK poprzez pominięcie całokształtu okoliczności ujawnionych w postępowaniu, w tym dowodów w postaci faktur i rachunków za lata 2013 i 2014 na kartach 109-151 akt sprawy, które wskazują na przeprowadzenie przez oskarżonego remontu nieruchomości przy ul. (...) w M., a tym samym sposobu przeznaczenia środków pochodzących z odszkodowania, pomimo że dowody te miały kluczowe znaczenie dla ustalenia, czy środki pochodzące z odszkodowania zostały przeznaczone na prace remontowe i budowlane na wymienionej nieruchomości, stanowiącej do 17.11.2014 r. współwłasność oskarżonego i M. K. (2), a jeżeli tak, to w jakim rozmiarze i kiedy, a w konsekwencji, czy oskarżony zamierzał przywłaszczyć te środki,

4. art. 424§1 i 2 KPK w zw. z art. 423§1a KPK w zw. z art. 7 KPK poprzez niewskazanie faktów, jakie sąd uznał za udowodnione i nieudowodnione oraz brak wskazania, dlaczego nie uznał dowodów przeciwnych, a zwłaszcza dowodów z zeznań T. K. i R. O. oraz wyjaśnień oskarżonego,

II. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku, który miał wpływ na jego treść, polegający na ustaleniu, że oskarżony popełnił zarzucany mu występki z art. 284§2 KK w zw. z art. 294§1 KK, gdy z materiału dowodowego, wyjaśnień oskarżonego, zeznań T. K., R. O., L. A., faktur, rachunków, umów, dokumentów bankowych i aktu notarialnego wynika, że od 4 do 10 marca 2014 r. oskarżony nie był w posiadaniu środków pochodzących z odszkodowania, gdyż wpłynęły one na jego rachunek dopiero w dniu 11 marca 2014 r., a za wiedzą i zgodą matki przeznaczył je na przebudowę i remont nieruchomości przy ul. (...) w M., która do 17 listopada 2014 r. stanowiła współwłasność oskarżonego, jego matki M. K. (2) i siostry M. M., część tych środków rozliczył z wydatkami, które poniósł na wspólną nieruchomość wcześniej, co wskazuje, że nie zatrzymał tych środków i nie odmówił ich zwrotu ze względu na ich zużycie, a tym samym nie dokonał ich sprzeniewierzenia,

III. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku, który miał wpływ na jego treść, polegający na dowolnym przyjęciu, że w dniu 21 lipca 2017 r. oskarżony przelał na konto walutowe swojego syna T. K. należące do pokrzywdzonej środki w kwocie 21.321,77 GBP, co stanowiło równowartość 101.178,19 zł, gdy środki na należały do T. K., co wynika z jego zeznań oraz historii rachunku bankowego,

IV. obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 286§1 KK w zw. z art. 294§1 KK przez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że zarzucony oskarżonemu czyn wyczerpuje znamiona czynu z art. 286§1 KK, gdy brak jest podstaw do takiego ustalenia.

W konkluzji skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i uniewinnienie oskarżonego od zarzutu popełnienia przestępstwa z art. 284§2 KK w zw. z art. 294§1 KK albo z art. 286§1 KK w zw. z art. 294§1 KK, gdyby nie było podstaw do sprostowania wyroku na podstawie art. 105 KPK, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu zważył, co następuje.

Apelacja obrońcy oskarżonego jest zasadna. Sąd Okręgowy we Wrocławiu dopuścił się uchybień wskazanych w zarzutach apelacji, co musiało doprowadzić do zmiany zaskarżonego wyroku i uniewinnienie oskarżonego. Uchybieniem mającym kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy było pominięcie przy ocenie dowodów treści dokumentów w postaci faktur i rachunków za lata 2013 i 2014 znajdujących się na kartach 109-151 akt sprawy, które wskazują na przeprowadzenie przez oskarżonego remontu nieruchomości przy ul. (...) w M..

Według sądu pierwszej instancji, „ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika, że część pieniędzy [pochodzących z odszkodowania uzyskanego przez pokrzywdzoną M. K. (2)] mogła zostać przeznaczona na remont nieruchomości przy ul. (...) w M.. Wymienione ustalenie wskazuje zatem, że sąd a quo za wiarygodne uznał wyjaśnienia oskarżonego dotyczące przeznaczenia części pieniędzy pochodzących z odszkodowania uzyskanego przez M. K. (2) na remont domu, w którym wspólnie mieszkali. Dziwi więc stanowcze stwierdzenie sądu, że w tym zakresie wyjaśnienia oskarżonego są niewiarygodne. Jeżeli sąd ustalił, że oskarżony mógł część wymienionych środków przeznaczyć na remont rzeczonoego domu, nie mógł jednocześnie ocenić wyjaśnień oskarżonego w części za niewiarygodne, tym bardziej że sąd nie zakwestionował wiarygodności przedłożonych przez oskarżonego faktur i rachunków, ani celu, na który zostały przeznaczone środki finansowe opisane w tych dokumentach.

Co prawda, z części ustalającej i motywacyjnej uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że sąd a quo nie dokonał ustaleń stanowiących podstawę rozstrzygnięcia na podstawie wymienionych rachunków i faktur, ale nie budzi wątpliwości, że na rozprawie w dniu 7 marca 2018 r. sąd uznał za ujawnione dokumenty wymienione w punkcie II aktu oskarżenia (k. 460v), a tym samym dokumenty znajdujące się na kartach od 104 do 151 akt sprawy (k. 170). Z wymienionych dokumentów wynika, że oskarżony nabywał materiały budowlane oraz sprzęty i urządzenia potrzebne do remontowania domu przy ul. (...) w M. oraz zlecał usługi mające związek z tym remontem. Prace remontowe prowadzone były wewnątrz i na zewnątrz domu. Ze względu na ich wielkość (np. wykonanie odwodnienia budynku, nowego ogrodzenia i dachu) widoczne były „gołym okiem”. Zakres tych prac wskazywał również, że pociągały za sobą znaczny wydatek finansowy. Pokrzywdzona M. K. (2), a także siostra oskarżonego M. M. wiedziały więc o prowadzeniu przez oskarżonego remontu domu oraz skali i zakresie tych prac. Matka i siostra oskarżonego miały świadomość, że remont domu „nabrał rozmachu” po uzyskaniu przez M. K. (2) rzeczonoego odszkodowania. Pomimo to nie zainteresowały się tym, z jakich środków oskarżony finansuje prace remontowe, a zwłaszcza, czy finansowane są one z pieniędzy pochodzących z odszkodowania. Co prawda, pokrzywdzona zeznała, że nie wyrażała zgody na sfinansowanie remontu z pieniędzy uzyskanych z odszkodowania, ale z jej zeznań wynika, że oskarżony nigdy nie zapytał się o to wprost. Pokrzywdzona nie wyraziła zatem wprost sprzeciwu, co do przeznaczenia pieniędzy z odszkodowania na remont domu. Zachowanie pokrzywdzonej mogło więc spowodować powstanie w świadomości oskarżonego wyobrażenia o akceptowaniu przez nią prowadzonego remontu domu i finansowania go ze środków uzyskanych z odszkodowania. W świadomości oskarżonego mogło powstać wyobrażenie o posiadaniu milczącej zgody matki na takie postępowanie. W takim wypadku nie ma jednak mowy o przywłaszczeniu rzeczonych pieniędzy.

O przywłaszczeniu pieniędzy M. K. (2) nie świadczy też „unikanie ich zwrotu” przez oskarżonego. Istotą przywłaszczenia, o którym mowa w art. 284§1 KK jest bowiem zamiar bezprawnego włączenia posiadanej rzeczy lub prawa do majątku sprawcy. Unikanie przez oskarżonego zwrotu pieniędzy matce może, ale nie musi dowodzić faktu ich przywłaszczenia. Ustalenie, że „unikanie zwrotu” przez oskarżonego pieniędzy, które matka przelała na jego rachunek bankowy dowodzi przywłaszczenia przez niego tych pieniędzy wymagało rozważenia powodów, dla których oskarżony wymienionych pieniędzy matce nie oddał, czego w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku zabrakło.

Według sądu pierwszej instancji kluczowym argumentem przesadzającym o winie oskarżonego i przywłaszczeniu przez niego pieniędzy matki uzyskanych z odszkodowania jest przelanie przez niego w lipcu 2017 r. na konto walutowe syna T. 21.321,77 GBP. Takie zachowanie „wskazuje jednoznacznie, że mimo toczącego się postępowania oskarżony nie zamierzał dobrowolnie oddać matce stanowiących jej własność pieniędzy”. Pomijając okoliczność, że fakt przelania pieniędzy na konto syna dowodzi co najwyżej chęci uniknięcia zabezpieczenia tych pieniędzy przez komornika sądowego, a nie ich przywłaszczenia, ocena tego faktu przez sąd a quo jest całkowicie chybiona. Wymieniony sąd stracił z pola widzenia, że na rozprawie w dniu 29 listopada 2017 r. T. K. zeznał, że ojciec w lipcu 2017 r. przelał na jego rachunek około 40.000 funtów. Były to jego pieniądze. Ojciec posiadał pełnomocnictwo do jego rachunku bankowego. Co prawda, na rozprawie w dniu 6 kwietnia 2017 r. T. K. zeznał, że ojciec nie przelewał żadnych pieniędzy na jego konto (k. 268v), ale wymieniona sprzeczność w zeznaniu tego świadka pozostała bez reakcji oskarżyciela publicznego i sądu pierwszej instancji. Takie zachowanie wskazuje, że oskarżyciel publiczny uznał za wiarygodne zeznanie T. K., że w lipcu 2017 r. ojciec przelał na jego konto 40.000 funtów stanowiących jego oszczędności. W przeciwnym wypadku, oskarżyciel publiczny lub oskarżyciel posiłkowy powinni domagać się przeprowadzenia dodatkowych czynności

dowodowych zmierzających do usunięcia sprzeczności w zeznaniu T. K. i wyjaśnienia wątpliwości co do tego, czy rzeczywiście przekazał ojcu swoje oszczędności upoważniając go do dysponowania rachunkiem bankowym. Wobec braku inicjatywy dowodowej stron, takie czynności powinien podjąć sąd z urzędu.

Ustalenie sądu a quo, że w lipcu 2017 r. oskarżony przelał na konto walutowe syna równowartość 21.321,77 GBP, które to środki stanowiły własność pokrzywdzonej, okazało się dowolne. Z dokumentów bankowych przedstawionych przez oskarżonego na rozprawie odwoławczej wynika, że w dniu 22 grudnia 2014 r. na rachunek M. K. (1) została dokonana wpłata gotówkowa 54.144 zł. Następnie w dniu 8 stycznia 2015 r. oskarżony ustanowił w Banku (...) lokatę na kwotę 96.720 zł. Po przeprowadzeniu kolejnych operacji bankowych, w dniu 23 września 2016 r. oskarżony ustanowił lokatę w banku (...) SA na kwotę 99.923,00 zł. W dniu 21 lipca 2017 r. środki z wymienionej lokaty w wysokości 101.173,54 zł zostały przelane na rachunek oskarżonego w Banku (...). W dniu 24 lipca 2017 r. środkami z lokaty M. K. (1) został uznany rachunek walutowy T. K. w kwocie 21.321,77 GBP. Według apelacji oskarżonego środki przelane przez niego na rachunek walutowy syna T. nie pochodziły więc z odszkodowania uzyskanego przez pokrzywdzoną, co znajduje potwierdzenie w przedłożonych dokumentach bankowych i historii operacji na rachunku oskarżonego w Banku (...).

Zasadny okazał się także zarzut, że sąd pierwszej instancji błędnie ustalił, że oskarżony pieniądze pokrzywdzonej matki przywłaszczył w okresie od 4 do 10 marca 2014 r. Trafnie wskazuje się w apelacji, że w podanym okresie czasu oskarżony nie posiadał jeszcze pieniędzy, które M. K. (2) uzyskała z odszkodowania, gdyż pieniądze te zostały przelane na jego rachunek dopiero w dniu 11 marca 2014 r. Pomimo oczywistości wymienionego faktu, Sąd Okręgowy we Wrocławiu nie dokonał prawidłowego ustalenia i nie zmienił opisu czynu przypisanego oskarżonemu.

Zasadny jest zarzut obrazy przepisu art. 286§1 KK w zw. z art. 294§1 KK przez jego niewłaściwe zastosowanie i ustalenie, że zarzucony oskarżonemu czyn wyczerpuje znamiona wymienionego przestępstwa, gdy nie ma ku temu żadnych podstaw faktycznych.

Zasadny jest także zarzut obrazy przepisu art. 424§1 i 2 KPK przez brak wskazania w uzasadnieniu oskarżonego wyroku, jakie fakty sąd uznał za udowodnione i nieudowodnione oraz brak wskazania, dlaczego nie uznał dowodów przeciwnych.

Wskazane w apelacji oskarżonego uchybienia sądu pierwszej instancji miały znaczenie dla treści zaskarżonego rozstrzygnięcia. Rozstrzygając o zasadności aktu oskarżenia przeciwko M. K. (1) sąd pierwszej instancji zapomniał, że do uznania oskarżonego za winnego nie wystarczy samo przekonanie sądu, ale konieczne jest uzasadnienie wydanego wyroku i przekonanie stron oraz tzw. obserwatora zewnętrznego, że wyrok znajduje oparcie w dowodach uzyskanych w wyniku rzetelnie przeprowadzonego postępowania. Tymczasem ustalenia, na których sąd oparł rozstrzygnięcie o winie oskarżonego okazały się dowolne, a argumenty na ich poparcie chybione. Z pola widzenia nie można też tracić, że wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu III K 351/16 został zaskarżony wyłącznie przez oskarżonego. Pomimo oczywistych uchybień, obaj oskarżyciele zaakceptowali wymieniony wyrok jako trafny. Mając na względzie kierunek środka odwoławczego, sąd odwoławczy nie mógł dokonać ustaleń niekorzystnych dla oskarżonego, gdyż zakazywał tego bezpośredni zakaz reformationis in peius wyrażony w art. 434§1 KPK. Także w razie ewentualnego uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania, niedopuszczalne byłoby dokonanie ustaleń niekorzystnych dla oskarżonego, co wynika z pośredniego zakazu reformationis in peius wyrażonego w art. 443 KPK.

Mając na względzie wymienione okoliczności, orzeczono, jak na wstępie.

SSA Cezariusz Baćkowski SSA Jerzy Skorupka SSO(del.do SA) Andrzej Tekieli